

ՀԱՏՈՐ Ա.

1882 ՎԱՍԱՆԻՆՈՒԹՈՂԻՍ

ՏԵՏՐ 9

ՅԱԿՈԲԻՆ ԿՅՈՒԿՆԵՐԸ

Յակոբ խեղճ այժեպան մ'էր։ Իւր ամուսկանն քիչ էր, զոյգ մը կօշիկ չ'էր կրընար զենել։ Ասոր համար օտքերը տաստիկ ուռած էին. վառն զի ծմբան վերջերն էր և այն տաւրին ալ ձիւնալի ու ցուրտ տարի մ'էր։

Օր մը նոյնցաւ որ անտառէն մարդ մ'ելաւ՝ որ արդէն երկու անգամ գողութեան համար բանտի դատաւարտ ու ածէր, և բաւ իրեն.

« Իմ արհեստըս քակինէզ

չահաւոր է. եթէ իմ քովս ծառայութեան մտնես, զոյգ մը նոր կօշիկ և ձեռք մը

զեզեցիկ զգեստ կուտամ քեզ, և ստակ կը շահիս։ Եթէ օտքերդ ազեկ պատապարուին ցուրտն, այդքան չես նեղուիր և չ'ես ըստիպուիր տիղմերուն մէջ բուկոտն քալել։ »

Բայց մատաղ այժեպանը պատասխան տուաւ « Ա՛յ, աւելի լաւ է որ բոկոտն քալեմ և պատառուն հաղուսաներ հաղնիմ ու պարկեշտ մնամ քան թէ ոճրագործութեամբ և գողութեամբ իմ վիճակս բարւոքեմ. աւելի ազեկ է որ մարդ

օտքերն ազմի մէջ ազտեղէ, քան թէ ձեռքերն ու հոլին չար դրօժերու մէջ։ »

ՄԵԾՆ ԿԱՐՈՂՈՍ ԵՒ ՏՂԱՆ

Մեծն Կարողոս իր կայսրութիւնը շատ ընդարձակած էր : Յաղթած էր շատ ազգերու և զանոնք իւր հպատակներն ըրած էր . հիմայ ալ ապստամբ Սաքսոններուն դէմ կ'երթար : Արդէն երեսուն տարի է ի վեր իր սուրբ կը ծանրանար այս ժողովրդեան վրայ . պարտեալք տակաւին իւր լուծին ներքեւ կը դողային՝ առաջին աւուր պէս :

Կայսրն իր ուղեկիցներն առաջ զրկելով՝ ինքն առանձին կը պարտէր անտառին մէջ . իւր առաջին յաղթութեանց տրի ընկերներն ալ իր շուրջը չ'էին : Ունեք պատերազմաց մէջ ինկած , ունեք ալ տարիներէ ընկճած կը հանդէպին , մինչդեռ ինք , ահաւոր տէրը , տակաւին հըպատակ երկիրները կը շրջէր աստ և անդ :

Իւր անկատար գործին մէջ ինչ բարիք ըրեր էր : Սոյն բանը կը հարցնէր իր սըրտին՝ երբ խոտին վրայ բռնած տղու մը հեծկառուքը բաց : Կարողոս ձիւն իջնելով վերուց փոքրիկ Սաքսոնը՝ որ նուազեցաւ , վասն զի բազուկը կտրած էր : Չ'ուզեց երեսի վրայ թողուլ այս թշուառը , զոր բաղդն իր ճամբուն վրայ նետեր էր : Իր ուղեկիցներն անցեր դացեր էին՝ առանց օգնելու : Կայսրը , որ իր զինուորներէն աւելի մարդասէր էր , վիրաւոր տղեկը բազկացը մէջ առաւ և կամաց մը նորէն ձի հեծաւ : Ճամբան շարունակելով կը յուսար թէ իւր զինակիցները զինքը փրկեալով ալիտի դան : Գիշերը կը կոխէր և անտառը կը մթնցնէր . տղան , ինքզինքին դալով , կ'սկսէր ընտանենալ իւր ազատարարին հետ : Արդէն խնդրեր էր անկէ որ զինքը մօրը տանի : « Գիտե՛ս որ , ըսաւ , հայրս վաղը պիտի գայ , բայց անոր չ'ըսե՛ս թէ զիս տունէն դուրս գըտար և թէ իյնալով՝ թեւս ցաւցուցի :

Հիմայ առանձին մնալու կը վախճամ . վասն զի հայրս իր զինուորներով Կարոլոսը մեռցնելու դնաց : Հետո մեր տունը եկուր , յաւելցուց պաղատական ձայնով մը . հունա՛ , սա ճամբուն ծայրն է : »

Կայսրը կը վարանէր : Ար մտածէր թէ ասոնց ներքեւ դակարթ մը կրնար ըլլալ : Շեփորը հնչեցուց՝ ուղեկիցները կոչելու համար . բայց եկող մը չ'եղաւ : Գիշերը երթալով կը թանձրանար : Վիչ ատենէն ստիպուեցաւ վար իջնել , և բազկացը մէջ կրել փոքրիկ առաջնորդը՝ մինչեւ մօտակայ մենաւոր խրճիթ մը : Երբ ներս մըտան և տղան իր չոր տերեւներէ անկողնոյն վրայ պառկեցաւ , Կարողոս ուտելիքներու պահարանը դտաւ : Կրակը արծարծեցաւ դիւցապին շունչովն և քիչ մ'ալ կերակուր շտկեց : Սակայն վիրաւոր տղեկը ցաւէն չ'էր քնանար : Կարողոս բաւական խնամեց զինքը : Տղեկը զբօսեցընելու համար , կրակին լուսովը , նստաւ պատմեց անոր այն առասպելները , որք իւր մանկութիւնն զուարճացուցեր էին : Առանց սնունն յայտնելու , խօսեցաւ տեսած ժողովրդոցը և քաղաքացի վրայ , ուր տանիքներն ոսկի են և սալապատակները մարմարէ , և տղան այս առասպելական հրաշալիքները աչքերուն առջեւ տեսնել կը կարծէր :

Այսպէս անցան գիշերուան երկար ժամերը : Երբ արշալոյսը ծագեցաւ , Կարոլոս սկսաւ նորէն շեփորը հնչեցնել : Փըռանդ ձիաւոր մը , արեամբ և փոշուով ծածկուած , եկաւ վերջապէս : Պատմեց թէ կայսերական պահադունդը դակարթի մը մէջ ինկեր է : Սաքսոնները թուով աւելի ըլլալով , զամէնքը սպաններ էին , և ինքը միայն ազատեր էր : Ամբողջ գիշերը փնտուեր էր կայսրը , որուն անոնց մէջ չ'ըլլալը Աստուծամէ եղեր էր :

Կարողոս անմիջապէս ճամբայ ելաւ բանակին միանալու : Մեկնած ատենն ա-

սլաւարեց զինուորին որ աղուն վրայ հսկէ մինչեւ մօրը վերադարձը և քանի մ'օր ետքը սեպուհներու և ազնուականներու կը ներկայացնէր իր փորձիկ ազատարարը, որ պալատին մէջ դաստիարակուեցաւ, և կայսրութեան ամէնէն մեծ պաշտօններուն հասաւ :

ՇԱՀՈՒՐԱՄԱՐ

Պարտիզական մը պարտէզին մէջ գեղեցիկ շահոբրամ մը անկեր էր, որու կենդանի գոյներն և անուշ հոտը ամէնուն խորժելի էին :

Օր մը բարձրատիճան մարդ մը և կինը այս պարտէզը մանելով, սկսան ծաղիկը զիտել :

Պարոնը ըսաւ . « Այս շահոբրամին գոյնը շատ գեղեցիկ է՝ երեւնար ինձ . սա կայն հոտը խիստ անուշ է :

— Ո՛հ, ո՛չ, պատասխանեց տիկինը . ըսածիդ բոլորովին հակառակն է : Այս ծաղիկն հոտը խիստ գեղեցիկ է, բայց մե՛ղք որ հոտ չ'ունի : »

Պարտիզական այս հակասական զիտողութիւններէն բան մը չ'էր հասկնար . մինչեւ որ տեսաւ թէ պարոնը խիստ կարճատես և տիկինն հարբուխ եղեր էր :

Այն ատեն ինքնիրեն ըսաւ . « Ափսոս . իմ գեղեցիկ և անուշահոտ շահոբրամիս պատահածը շատ անգամ ամենալաւ ու թանկագին բաներու ալ կը պատահի : Երբեմն իսկ ամէնէն ազնիւ ու սուրբ բաներ պարսաւանաց և քննադատութեան առարկայ կ'ըլլան անանկ մարդոց, որք անոնց կատարելութիւնը հասկնալու համար հարկաւոր եղած խելքը չ'ունին : »

ՀՕՐԵՂԲՕՐ ՄԸ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Սիրելի՛ եղբօրորդիս .

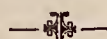
« Թէ որ աշխարհիս մէջ յանցաւոր չ'ըլլար և մարդիկ սխալմունք չ'ընէին՝ սուտ ալ խօսող չ'էր ըլլար : Ստախոսութիւններէք առանձին չ'ըլլար : Երբեմն ուրիշ չարիքներ գործելու ալ պատճառ կ'ըլլայ . բայց հասարակօրէն գործուած յանցանքը եղած սխալմունքը ծածկելու կը գործածուի : Որուն որ խիղճը մաքուր է, ո՛չ ճշմարտութենէ կը վախնայ և ո՛չ լոյսէն կը փախչի : Մարդս միայն այն ատեն խաւարն ու ստութիւնը կը փնտռէ, երբ որ իր գործերուն վրայ ամէնալու պատճառ մ'ունի . թէպէտ և մարդ չը կարենայ ինք իր անձին առջեւ ծածկել իր յանձաւոր ըլլալը, բայց արտաքուստ կ'ուզէ անմեղ երեւնալ : Ասոր համար սրտութեան կը դիմէ : Ասանկով մարդս կ'ուզէ իր առջի յանցանքը աւելի մեծադոյն յանցանքով մը ծածկել : Ա՛ռաւել՞ս, սիրելիս, ինքզինքդ արդարացնելու ամենայարմար միջոցը, ահաւասիկ . երբ որ յանցանք մը գործես, անկեղծութեամբ նոյնը խոստովանէ : Որչափ մեծ ըլլայ գործած մեղքդ՝ ցցուցած ճշմարտասիրութեանդ համար դիւրաւ կը ներեն : Ասոր հակառակ՝ ծածկել ուզելը, և մանաւանդ ստութեամբ գոցել ուզելը՝ կը ցցընէ որ, եթէ առիթ մը պատահի՛ նոյնն նոյն յանցանքը սխալ կրկնես : »

ԳՈՒ ՀՕՐԵՂԲՕՐԻ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

Փախի՛ր դատարկութենէ, որ մայր է ամէն չարեաց : Մարդս աշխատութեան մէջ կ'իմանայ իր ինչ ըլլալը, իսկ դատարկութեան մէջ ինքզինք կը մոռնայ :

ՎԱՐՓՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

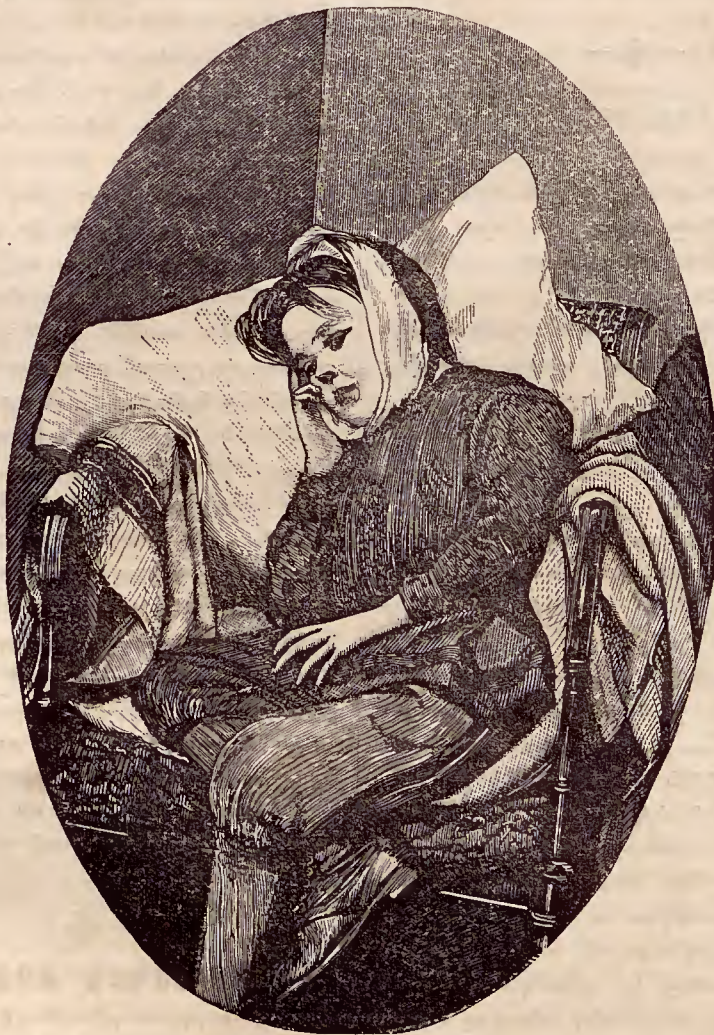
Ը.

Մայր

Ինը ամիս մայր մը իւր զաւակը ար.

Խեղճ մանկիկը՝ տկար, մերկ ու ան-
զօր է, կը սօռայ, կուլայ, ո՞վ պիտի
խնամէ զանրկայ: Մայրն է որ անիկայ
կ'առնէ իր զիւրկը, իր կուրծքին վրայ կը
սեղմէ ու իր կաթովը կը սնուցանէ:

Թէ որ քնանայ, մայրը քովն է, թէ

զանդին մէջ կը կրէ: Զաւակը կը ծնի,
ու ծնած առեհն ալ իւր մօրը աչքէն շատ
արտասուք թափելէ կուտայ:

որ հիւանդանայ՝ մայրն է որ անոր վրայ
կը հսկէ, տաք սալուրը կ'եփէ և բժիշկին
ապստարած զեղձ կը պատրաստէ և զիւր

ցերեկ իր սիրելի զաւակին վրայ կը հսկէ :
Մօր մը սիրտը՝ իր զաւակներուն համար
զորովանայ գանձ մ'է :

Ուրդեակք, չի տեսնօք ձեր մայրը՝ որ
դիչերները երկար ատեն քնհատ քնաց
ինք մինակ կանգեղի մը լուսով իր ձե-
ռագործը կը բանի օրօրոցին քով . . .
ահա անիկայ ձեզ համար է որ կաշխա-
տի ու կը մոռնայ իր հանգստութիւնը :

Բարի մայր մը տանը նախախնամու-
թիւնն է :

Ուրդեակք, սրբեցէք, յարգեցէք ձեր
մայրը, անոր սիրտը մի խռովէք վիշա-
րով, ու երբ տարիքը առնէ, անոր օղ-
նեցէք իր ծերութեան ատեն :

Անդրէաս բարի տղայ մ'էր . իր հայրը
կորուսեր ու իր մօրը հետ մինակ մը-
նացեր էր . . . :

« Է՛հ, ըսաւ, տհա՜ս ես պիտի ըլլամ իմ
մօրս նեցուկը : » Ուստի սկսաւ քաջու-
թեամբ աշխատիլ ու երբոր իր աշխա-
տութեան վարձքը կ'առնէր, ուրախու-
թեամբ կը վաղէր մօրը կը բերէր, եւ
չատ անգամ երբ ուրիշները զուարճու-
թիւններու ու հանգչանքու կ'երթային,
ասիկայ իր մօրը քով կը կենար, անոր
պատմութիւններ կը պատմէր ու կ'ըսու-
ցունէր զանիկայ :

Կը տեսնային խեղճ կիներ՝ որ դիւզին
մջ կը պարտէր իր զաւակին թեւին կըռ-
թընած, ու ամէն մարդ կ'ըսէր թէ « Անդ-
րէասը բարի տղայ մ'է » : Ամէն մարդ
կը սիրէր զանիկայ ու կը յարգէր :

ՊԱՐՏԻՉՊԱՆՆ ՈՒ ԻՐ ԷՆՔ

Պարտիզպան մը կ'ուզէր քաղքին վա-
ճառանոցն երթալ : Ուստի էջը բեռցուց,
բայց այնքան բանջարեղէն բեռցուց վրան,

որ խեղճ կենդանիին գլուխը միայն կ'ե-
րեւար : Վերջը ճամբայ ելաւ :

Անցնելիք ճամբանին ուռենատան
մ'էր : Պարտիզպանն հոն կանգ առաւ
ու ծրար մը ուռենի կտրեց, որոնցով իր
տունկերուն ճիւղերը պիտի կապէր :

« Է՛յս այս պղտիկ բեռն ալ կրնայ կը-
րել » ըսաւ ինքնիրեն :

Եւ կենդանոյն բեռն աւելցուց :

Քիչ մ'ալ աւելի հեռուն՝ գեղեցիկ ե-
ղեղնոց մը կար : Պարտիզպանն քսան և
չորս հատի չափ շիտակ ճիւղերէն կտրեց՝
իր ծաղիկներուն նեցուկ դնելու համար :

« Այքան թեթեւ են որ, ըսաւ, է՛յս
չպիտի նշմարէ անգամ : »

Եւ ուռենիի ոստերուն քով դրաւ :

Այս միջոցին արեւն կատարեւապէս հո-
րիզոնէն բարձրացեր էր և սաստիկ տաք
էր : Պարտիզպանը թիկնոցն հանեց եւ
կենդանոյն վրայ դրաւ՝ ըսելով :

« Երկու քայլ մնաց քաղքին . թիկնոցս
այնքան թեթեւ է որ՝ մէկ մատով կը
վերնայ, և է՛յս այս բեռն ալ կրնայ վեր-
ցնել, առանց կասկածելու : »

Բայց այս խօսքերն հաղիւ թէ ըսեր էր,
էջը տատանեցաւ ու ինկաւ այնքան բե-
ռին ներքեւ, մէկ մ'ալ չ'ըլլելու պայմա-
նաւ :

« Հիմայ հասկցայ որ, ըսաւ պարտիզ-
պանն յիշտանալով ու ողբալով, թէ՛ կեն-
դանիներն ու թէ՛ մարդիկը պէտք չ'է
իրենց կարողութենէն աւելի բեռցնել : »

— Պէտք է աշխատիլ որ արուեստի մը
մէջ երեւելի վարպետ լինիս : Մեծ
անուն վաստակիլ ամէն մարդ կ'ուզէ, բայց
եկ՞ա տես որ ստիով չի ծախուիր :

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ԱՍՏԵՂԻՔ

(Շարունակութիւն եւ վերջ • տես տետր 8)

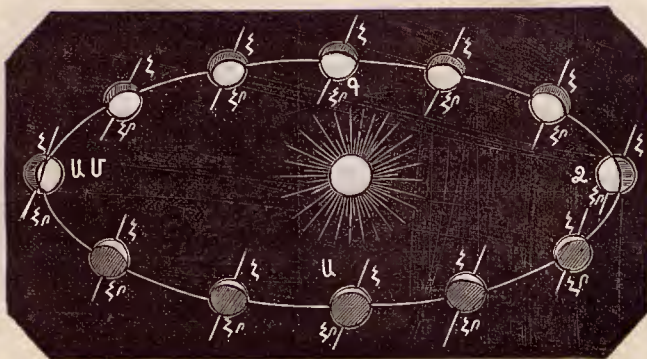
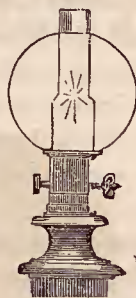
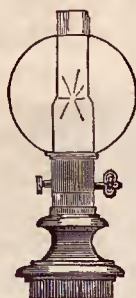
Այդ շիշի ան-
ցած նարնջով
կլիմաներն ու ե-
ղանակներն ալ
կրնանք բացատ-
րել :

Երբ նարնջը
մէջ տեղէն Հա-
սարակածէն հեր-
կայացներ կան-
թեղին կամ մութի
լուսին , կրնանք
նշարեւ որ այդ
մասն թեւեւնե-
րէն աւելի լու-
սաւոր է , այս-
ինքն շիշին ան-
ցած տեղերէն •
վասն զի լոյսը ու-
ղիւղ կիջնէ հասա-
րակածին վրայ •
մինչդեռ բեւեռ-
ներուն վրայ չե-
ղակի կը դարնէ :

Տաքութիւնն ալ
ուսին պէս է • արեւը իր ճառագայթ-
ներն ուղիղ կը դարնէ հասարակածին
մօտ գտնուած երկիրներուն վրայ , որոնք
տաք երկիրներ են , իսկ բեւեռներուն
մօտ եղող երկիրներուն վրայ չեղակի դար-
նելուն՝ ցուրտ երկիրներ են : Հասարա-
կածին և բեւեռներուն մէջ տեղումնքը
կը գտնուին այն երկիրները , որոց կլի-
մայն բարեխառն է , Թուրքիայի կլիմային
պէս :

Հիմա եղանակներու փոքն ընենք :

Շիշն անցած նարնջը բերենք լուսին
դէմ՝ ծռելով իւր առանցքին վրայ , այն

Երկրի տարեկան շրջանը՝ արեւուն շուրջը

է շիշը , և այս է երկրիս բուն զիջքն
արեւուն նայելով ,

Ենթադրենք թէ Երկիրն իւր ճամբուն
աւ կէտին զրայ է , այսինքն Ամռան մէջ

տեղ : Հիւսիսա-
յին բեւեռը դէպ
ի արեւը հակած
է : Ձ կէտը Ֆը-
րանսան է : Եր-
կիրը կը դառ-
նայ և Ձ կէտը
մէկ մը մութի ,
մէկ մը լուսի մէջ
կը գտնուի , այս-
ինքն զիջեր ու
ցերեկ կ'ըլլայ •
բայց զիտեցեք
որ աւելի երկար
ատեն կը մնայ
լուսի քան թէ
մութի մէջ • վա-
սըն զի ցերեկ-
ները երկայն և
զիջերները կարճ
են • արեւուն
ճառագայթները
չառ չեղ չ'ըլլա-
լուն՝ օդը տաք
պիտի ընէ : Միւս

կիսագունտին մէջ Հ կէտը , որ Ափրիկէի
հարաւային կողմն է , ձմեռ է , և ցերեկ-
ները կարճ ու զիջերները երկայն են :

Վեց ամիս վերջը Երկիրը կը հասնի Ձ
կէտը , Ֆրանսա ձմեռ է • Ափրիկէի հա-
րաւային կողմը ամառ է :

Երբ Երկիրն Գ և Ա կէտերուն վրայ
ըլլայ , այսինքն Գարնան ու Աշնան մէջ ,
լոյսն ու մութը Երկիրը հաւասար մասի
կը բաժնեն , անանկ որ ամէն տեղ զի-
ջեր ցերեկ հաւասար են , վերջը անհա-
ւասարութիւնը կ'սկսի մեր ցոյց տուած
կարգաւ : Գիտէք որ Արեւն անշարժ է ,

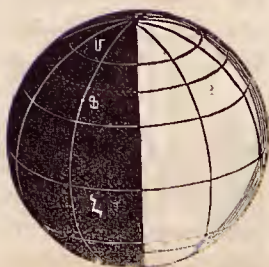
և երկիրս ինքն իր վրայ դառնալով՝
հետզհետե իր մակերեւութին ամէն կէ-
տերն Արեւուն դէմ կ'ընան, որով փո-
փոխակի զիշեր ու ցերեկ կըլլայ: Բայց
մեղի այնպէս կերեւայ որ երկիրս ան-
շարժ է ու

Արեւը անոր
շուրջը կը դառ-
նայ: Կը տես-
նենք որ ա-
ռաւոտուն հո-
րիզոնէն կ'ելլի,
մինչեւ կէս օր
կը բարձրա-
նայ, վերջէն
կիջնէ ու մա-
րը կը մտնէ:

Ճիշդ կէս
օրին, երբ ա-
ռարկաներուն
շուրջ խիստ
կարճ է, քան
զի արեւուն
ճառագայթ-
ները ուղղակի
գաղաթէն կը
զարնէ, երես-
նիդ արեւուն
դարձուց էք:

Հորիզոնին
այն մասը՝ ու-
րու վրայ կ'երեւնայ՝ Հարան է. ձեռ-
եռեռ Հիւսիս է. ձախ կողմերնիդ՝ Ա-
րեւելք և աջ կողմերնիդ՝ Արեւմուտք:

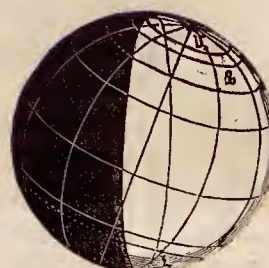
Այս չորս ուղղութիւններն չորս գլխ-
խաւոր կետեր կը կոչուին: Եթէ անոնց
մէկը միայն գիտնաք, օրինակի համար Ա-
րեւելքը, միւսները զիւրաւ կրնաք գտնել:

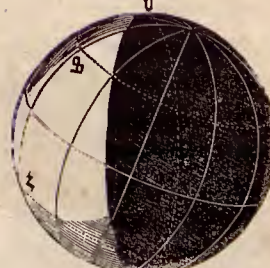
Գարուն

Աշուն

Ամառ

Զմեռ

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

ԼՈՂԱԼ

Լողողու արուեստին մէջ նորուս եղող-

ներն սովորա-
բար զանա-
զան նեցուկ-
ներ կը գոր-
ծածեն, որ-
պէս զի մար-
մինը ջուրին
վրայ մնայ,
ինչպէս նա-
խորդ Տեա-
րով յիշեցինք.
բայց այն ա-
տեն կրնաս լո-
ղալ երբ վըս-
տահութիւն
ունենաս որ
ջուրը կրնայ
զքեզ բռնել,
և աս վստա-
հութիւն ձեռք
ձգելու հա-
մար միջոց մը
կայ, որու օգ-
տակարութիւն
ներն փորձով
տեսնուած է:

Այս միջոցն հետեւեալն է: Տեղ մը ընտ-
րէ, ուր ջուրը աստիճանաբար խորունկ-
նայ. հանդարտութեամբ սկսէ մէջը քա-
լել, մինչեւ որ կուրծքդ հասնի. այն
ատեն երեսդ ցամաքին դարձուր և հաւ-
կիթ մը նեախ քու և ցամաքին մէջ տեղ.
հաւկիթը խորը կ'երթայ, և եթէ ջուրն
յստակ ըլլայ՝ զիւրին կը տեսնես: Պէտք
է բաւական խորունկը նետել, որպէս զի
ընկղմելով միայն կարենաս առնել զայն:

Քաղաքներու համար մտածէ որ խոր ջուրէ մը ցած ջուր մը պիտի անցնիս և թէ առէն ատեն կրնաս սրունքներդ մը դելով և խորին կռթնելով՝ գլուխդ ջրէն շատ վեր բարձրացնել . աչքերդ բաց ընկողմէ և ընկողմէդ վերջն ալ բաց բռնէ , որովհետեւ արտեւանունքներդ չ'ես կրնար բանալ վրադ եղած ջուրին ծանրութեանը պատճառաւ , պէտք է որ առաջուց բաց ըլլան որ կարենաս դէպի հաւկիթը նետուիլ , և ձեռքդ ու ոտքերովդ մինչեւ անոր քով հասնելու ճգնիլ :

Այս փորձին մէջ պիտի գտաս՝ որ ջուրն ակամայ գրեց վեր կը մղէ և թէ ընկողմին կարծածովդ չափի դիրքին չէ , ուժ պէտք է հաւկիթն առնելու համար : Ասով կը հասկնաս թէ ջուրն կարող է գրեց բռնել և ինքզինքդ կը վստահիս այդ կարողութեան : Հաւկիթն առնելու համար ջուրին յաղթելու աշխատած ատենդ , ջուրին վրայ ձեռքերդ ու ոտքերդ դործածէ նախապէս ցամաքի վրայ ուսած կերպովդ :

Հիմա աչքէ պիտի անցնենք լողալու վստաղան ձեւերը և ապա լողալու մասին մի քանի սկզբունքներ և կանոններ աւանդելով , զորս փորձառութիւնը վաւերացուցած է , պիտի վերջացնենք :

Գիրկ

Գիրկը կը կայանայ դորտի շարժմանցը նմանիլ , և այս է գորտի պէս լողալ կոչուածը . մինչեւ ուսերդ ջուրին մէջն ես .

բազուկներդ մարմնոյդ քով դիր , մատերդ միացուր , բթամատդ օդին մէջ , մարմնոյդ վերի մասն ծանրութեամբ յառաջ ծռէ՝ գլուխդ շտակ բռնելով : Ոտքերդ գետնէն կտրելուն պէս՝ կրունկներդ իրարու կցէ . ապա ուժգին և վայրկեանական շարժմամբ մը՝ ձեռքերդ առաջ և ոտքերդ ետ կ'երթան : Բազուկներդ մինչեւ ուսիդ բարձրութեանը կ'ելլեն , ձեռքերդ կը տարածուին և քիչ մը ջուրին մէջ ընկողմելով՝ բոլորակ մը կը դժեն , ապա իրենց առջի դիրքը կ'առնեն : Ռոպ բռն և վայրկեանական նետուելով՝ սրունքներդ կը տարածուին : Սոյն շարժումներն հետգհետէ կատարելու է , առանց աճապարելու :

Ուղիղ

Այս տեսակ լողալը շատ պարզ ու շատ օգտակար է , վստի դի լողացողն ասով առիթ կ'ունենայ հանգչելու : Մարմնոյդ վերի մասը կամաց կամաց ետեւ ծռէ , ապա ջուրին երեսը նետուէ . մարմնիդ ու սրունքներդ շտակ բռնելով երեսդ , կտրծքդ և ոտքերդ ծայրը ջուրէն դուրս կը մնան . թեւերդ երկու կողմէդ մարմնոյդ մօտ դիր : Եթէ բազուկներդ թիւրու պէս և ոտքերդ ալ Գիրկին մէջ աւանդուածին պէս շարժես՝ յառաջ կ'երթաս : Եթէ ուղես գիրքդ փոխել և փորի վրայ լողալ , պէտք է սրունքիդ մէկը դուրս հանես , միւսովը ջուրը գրկես , այն աւան ջուրին մէջ եղած սրունքիդ կողմը կը դառնաս :

(Շարունակելի)

ՍԱՆԿՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԵՒԵԼԻ ԱՐԱՆՑ

ՓՈՔՐԻԿ ԱՍՏՂԱԲԱՇԻՆ

ԲԻԷՌ-ԿԱՍՍԱՆՏԻ

(Շարունակութիւն, տես Տետր 8)

Բայց տղան այնպէս դժուրանօք համբուրեց իւր ծնողքը՝ որ չի կրցան անոր դէմ ոխ պահելու։ Երեքը միատեղ տուն դարձան, թեւ թեւի մտած և բոլորովին հաշտ։

Յաջորդ տունն՝ Բիէն դըպրոց գնաց՝ ըստ սովորութեան, և հայրը աշխատութեան չի ըսկըսած, գնաց ժողովրդապետը տեսնելու։ Նա յեցաւ որ եկեղեցւոյն կից փոքրիկ պարտէզին մէջ՝ իւր աղօթատեղիքը կը կարդար։ Եւ զի շատ անգամ հաճը պատմեց անոր։

Բարի քահանայն դիտուն մարդ մ'էր՝ այն ատենուան բոլոր քահանայից պէս։

«Խիտ երջանիկ էք, ըսաւ ագէտ գիւղացիին, ձեր որդին հրաշալի տղայ մ'է, և որ մը կրնայ մեծ մարդ մ'ըլլալ։»

ՀԱՏՈՐ Ա

Հայրը, բերանը բաց, ժողովրդապետին երեսը կը նայէր ու չէր հասկնար։

«Բայց այդ ըսածնիդ ըլլաւ համար, Պ. Ժողովրդապետ, պէ՞տք է որ գիշերատեն դուրսերը պտըտի և գող կարծուի։»

— Ատոնք բո-

լոր կրնան կարգադրուիլ, պատասխանեց քահանայն։ Եւ ընկած մէջ հովիւներ կան որոնք, կէս գիշերէն մինչեւ արշաղոյս, իրենց ոչխարներն արածելու կը տանին։ Ձեր որդին անոնցմէ պատուաւոր մէկուն յանձնեցէք, և զինքն ազատ թողէք իւր միտած մանցն ու ուսմանցը մէջ։ Եւ պիտի առաջ-

Հայրը բերանը բաց ժողովրդապետին կը նայէր

նորդեմ զայն, իրեն գրքեր պիտի տամ, և կը խօստանամ ձեզի որ քիչ ատենէն ամէն տեղ անոր վրայ պիտի խօսին։»

Հայրը ազնիւ ժողովրդապետին ձեռքը համբուրեց՝ երախտադիտական արտասուօք

ՏԵՏՐ 9

Դպրոցը երիցատան մօտ էր, և դայն կառավարողն ժողովրդապետն ու իւր տեղակալն էին. ժողովրդապետը զլիսաւորաբար ուսումնասէր և մասնաւոր տըրամադութիւններ ցոյց տուող աշակերտաց դասերը կը նայէր: Շուտով նշմարեւոր էր փոքրիկ Բիւէուի ճնաշխարհիկ ընդունակութիւնն և ամէն խնամք տարածէր դայն ընդլայնելու:

Երբ տղան խմացաւ հօրն ու Պ. ժողովրդապետին որոշածը, ուրախութենէն ցաթկաւեց, և քանի մ'օր վերջը իւր գոհունակութիւնն աւելի մեծ եղաւ, երբ բարի քահանայն, փոքրիկ ճամբորդութիւն մ'ընելով ի Տինքը, վերադարձին աստղաբաշխական զիրք մը տուաւ իրեն:

Այս գիտութիւնն դեռ ամպոց մէջն էր. նախնիք չատ մը սխալներ աւանդած էին, որոնք իբր ճշմարտութիւններ ընդունուած էին. ամենեւին չկար այն ճշդութիւնն ու ստուգութիւնը, որոնք Կօպերնիկի, Գալիլէոի և վերջէն Նիւթընի գիւտերու արդասիքն են:

Բայց ի՞նչ փոյթ, դարերու հաւաքած սխալ ծանօթութիւններն իրենց արժէքն ունէին: Նախնեաց դրութեան մէջ ամէն բան առասպել չէր. աստեղաց անունը, երկնից մէջ իրենց տեղը, երեւնալու, մեծնալու, փոքրանալու ժամերնին, գիտաւորաց դառնալու հաշիւը, լուսնի երեւոյթները եւ. եւ. ասոնք բոլոր արդի աստղաբաշխութիւնն ընդունած է:

Երբ փոքրիկ Բիւէու ձեռք ձգեց այս թանկազին զիրքը, որ, իւր սխալներուն հակառակ, այնքան հրապուրիչ էր, ալ ձեռքէ չի ձգեց. ժողովրդապետէն փոխ առած մէկ փոքրիկ հեռագիտակին միջոցաւ, նկարագրութիւնը կարգացած աստղերուն երկնից մէջ ունեցած տեղը կ'որոշէր, և այն ատենէն կարծես կը դար ու կը սլաքաւորայնայ այն մեծ գիւտերը, որք օր մը զինքը նշանաւոր պիտի

ընէին: Զարմանօք կը դիտէր Փայլածուի արեւուն շրջանակին առջեւէն անցնիլն ու Արուսեակի ու Փայլածուի կապակցութիւնն: Իւր ըրած գիտողութիւններն կը նշանակէր, բայց տակաւին չէր համարձակէր հրատարակել. կ'սպասէր որ տարիքն ու գիտութիւնը քիչ մը ծանրութիւն տան իր գիւտերուն:

Բաւ էր որ հաստատութիւնն լուսաւոր ու աստղերը պայծառ ըլլային, Արեւանց լեռներէն փչող ամէնէն ցուրտ քամին զինքը չէր կեցնէր. ամբողջ ձմեռը ամէն զիշեր դուրս կ'ելէր, մօրը շինած հաստ բրդէ վերարկուն մէջ սլուած: Տղան սէրն այնքան մեծ էր որ, երբեք երկինքը զիտելով չէր ծանծրանար. օր ըստ օրէ հետաքրքրութիւնը կ'աւելնար աստեղաց երեւնալն ու ընթացքը զիտելով: Անուններ կը դնէր այն աստղերուն՝ որոց անունն իր զրբին մէջ չ'կար, և յարգգորի ամէնէն մեծ աստղերուն: Անհամար նշուազարդսերն կը հրապուրէին զինքը, բայց զանոնք ի՞նչպէս դասակարգէր ու որոշէր: Երբեմն այնպիսի հովիւներու հետ կը գտնուէր, որոնք համաստեղութիւնները զիտած էին և զանոնք լաւ կը ճանչնային, թէ եւ առանց գիտնալու թէ գիտութիւնն ի՞նչ անուն կուտայ անոնց: Այս հովիւները զիշեր ատեն աստեղաց միջոցաւ իրենց ճամբան կը գտնէին և ստոյգ կ'ըսէին ընելիք օդը, զիտելով թէ լուսնին վրայէն ի՞նչ ամպեր կ'անցնին: Բայց երբեմն ալ տղուն գործը թանձրամիտ կոչաւ հովիւներու հետ էր, որոնք աստղերն անգամ չէին զիտեր և աչքերնին կը յառէին այն հողուն վրայ՝ ուր իրենց ոչխարներն կ'արածէին:

(Շարունակելի)

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԴՈՂՈՄՊՈՍ

Կ Ա Մ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԳԻՒՏԸ

Ճ Ա Մ Բ Ո Ր Դ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

(Շարունակութիւն , Տես տետր 8)

Ծաղապետը շուտով հասկացաւ թէ Բուսաննաքան՝ կղզւոյն մէջտեղը գտնուող նահանգի մ'անունն էր , վասն զի այնտեղի լեզուաւ՝ նաքան մէջտեղ ըսել էր . բայց վերջէն հասկացաւ թէ Պոնիո մասնաւորէ տեղի մ'անունն չ'էր , այլ ամէն բազմամարդ երկրի անունն : Սակայն ոսկի պարունակող երկիր մը գտնելու յուսով՝ շատ մը Բուսապի հնդիկներու հետ մեկնեցաւ :

Խումբ մը կղզիներու հանդիպեցան և նաւաստիներն մակոյկներով հոն երթալով զարմանօք տեսան թէ Հնդիկներն մեծամեծ մամուկներ , փտտած փայտի որդեր և կէս խաշած ձուկեր կ'ուտէին : Իրենք ալ վայրենեաց օրինակին հետեւեցան և մէկուն փնտս չ'եղաւ : Նոյեմբեր 19ին , Տել-Փրիմիքի նաւահանգստին բերանը խաչ մը տնկել տալէ վերջը ճամբայ ելաւ Պոնիո կղզին գտնելու : Ամսոյն 21ին իմացաւ որ Լա Բիքա նաւը գտառուեր էր իրմէ : Նորա հրամանատարն , իր նաւուն թեթեւութենէն օգտելով , ուզեր էր նախ ևառաջ ինքն հասնիլ այն հարուստ երկիրը : Գոյումպոս մի քանի օր սպասեց Բուսապի մէկ նաւահանգստին մէջ , բայց տեսնելով որ Լա Բիքա նաւը չ'երեւնար , շուտ մը ճամբայ ելաւ դէպ ի Բուսապի հարաւային-արեւելեան կողմը :

Բուսապի ծովեզրէն երթալով՝ դեկտեմբրին այս կղզւոյն արեւելեան ծայրն հասաւ : Ուստի արեւելք ղարկաւ՝ դէպ ի

Հայիթի կղզին , որ 18 փարսախ միայն հեռաւորութիւն ունի : Նաւահանգիստ մը մտաւ , զոր Սեն Նիքոլա կոչեց , որու տօնն էր . բայց Ամերիկացիք խրատելով զինքը որ աւելի հեռուն երթայ՝ Չիպաօյի ոսկւոյ հանքերն գտնելու , նորէն ճամբայ ելաւ դէպ ի հիւսիս , և մի քանի փոքր կղզիներու հանդիպելէ վերջը գտաւ Հայիթին :

Այս կղզին այնքան մեծ երեւցաւ ծովապետին և հոյն ու ծառերը այնքան կը նմանէին Սպանիոյ հողուն և ծառերուն , որ զանի իսբանեօլա անուանեց :

Բնիկներն մէկէն ի մէկ չ'էին ուզեր նաւերուն մօտենալ : Նոյն իսկ ծովապետին հետ եկողներն լողալով փախեր էին , եւ ուրիշներուն ալ խրատ տուին՝ որ զգուշանան : Քանի մը նաւաստիք անտառ մը մտնելով՝ տեսան հոն խել մը Ամերիկացիք , որք վախերնուն , իրենց կանանց ու տղոց հետ հոն ժողովուրդ էին : Կին մը բռնեցին և ծովապետին բերին : Ջայն չէնք շնորհք հագուեցուցին և նորէն իրեններուն քով զրկեցին նոյն նաւաստեաց և երեք վայրենիներու ձեռօք : Միւս օրը ծովապետը ինը հողի զրկեց նոյն կողմերը , որք այս կինը գտան գրեթէ հազար տունով գիւղի մը մէջ : Առջի բերան ամէնքն ալ փախան , բայց Սան-Սալվատորի վայրենի մը անոնց մէկ քանին համոզելով , ամէնքն ալ քիչ քիչ ընտանեացան , և սկսան փոփոխակի ընծայներ ընել իրարու :

Յաջորդ օրը խել մը վայրենիք այն կինն ալ ուսերնին առած՝ իրենց շնորհակալութիւնն յայտնելու համար՝ ծովապետին ներկայացան :

Ճամբայ չեղած այն տեղումքի իշխաններէն մին եկաւ , գրեթէ երկուհարիւր հոգւոյ հետ , որ զինքը ուսերնուն վրայ կը կրէին և Քասիք կը կոչէին : Շատ եւրիտասարդ էր և հետաքրքրութեամբ եկեր էր նաւերը տեսնելու : Ծովապետին նաւուն ամբիկացիներէն մին անոր դէմն ելաւ և ըսաւ թէ այս օտարականներն յերկնից իջած էին : Իր զլխաւոր սլաշտօնէից երկուքն հետ Քարավէլը ելաւ և միւսներուն նշան ըրաւ որ ցամաքը կենան : Սան-Սալվատօրի բնակիչներէն մին , որ սկսեր էր թարգմանութիւն ընել , ըսաւ թէ նաւապետն Քասթիլիոյ թաղաւորին հրամանատարներէն էր , բայց իշխանն չ'ուզեց հաւատալ , և միշտ համոզուած էր թէ՛ այս օտարականք երկնից բնակիչներէն էին : Յաջորդ օրը դարձեալ եկաւ , և Քասթիլիոյցիք մինչեւ իրիկուն սկսան ապակիի կտորներ փոխանակել ոսկւոյ թերթերու հետ :

Գեկտ . 12ին պատգամաւորութիւն մը ընդունեց նաւապետն Կուաքանակարի թաղաւորէն , որ կը խնդրէր իրմէն իր արքունիքը դալ , և բաւական ճոխ պարգև մ'ալ գրկեր էր . ասի զխմակ մ'էր , որու ականջներն , լեզուն և քիթը ծեծուած ոսկի էին , և չորս մատ լայնութեամբ ոսկի դօտի մը , որու շուրջը փոքր ձկանց ոսկորներ շարուած էին : Ծովապետը խոստացաւ պատգամաւորներուն որ իրենց տէրը տեսնելու կ'երթայ . բայց խոհեմութիւն համարեց նախ իր սլաշտօնակալներէն քանի մը հօդի զրկել : Սոքա այնքան զո՛հ դարձան որ , ինքն ալ գնաց թագաւորին սովորական բնակութիւնն , որ Սէն Թօմաս նաւահանգստէն 4-5 փարսախ հեռու էր :

Այս տեսակցութեան արդտօնքն եղաւ վաճառականական դաշնագիր մը : Անմիջապէս ամէն տարիքէ ու սեռէ մարդիկ խոնկեցան Քարավէլներու շուրջը : Բնիկները իբր երկինքէ իջած մարդիկ կը նկատէին Սպանիացիները , և անոնց կոխած հողն կը համբուրէին և կղզւոյն բոլոր հարստութիւնն գրեթէ անոնց թողուած էր :

Ծովը անդիի ծայր յուզեալ էր երկու օր , բայց երբ օդը շտկուեցաւ , ծովապետն որոշեց Բուցրա-Սանքա կոչուած տեղին մօտենալ : Բայց այն երկու օրն ամենեւին քնացած չ'ըլլալուն , հանդէսը պէտք զգաց և նաւուղիներուն հրամայեց որ լաւ հոգ տանին . սակայն անոնց անդուշտութեամբն նաւն հոսանքի մը բռնուելով՝ գնաց աւաղակոյտի մը վարկաւ և խրեցաւ : Ծովապետն նաւուղիովն աւաղակներէն արթնցաւ , բայց նաւն աւաղաւորու համար տուած հրամաններն նաւաստիք չի կրցին դործադրել , որք միայն կեանքերն ազատել կը նայէին : Նիւա նաւն փարսախ մը հեռու էր : Նորա հըրամանատարն չ'ուզեց ընդունիլ ծովապետը ձգող փախչողներն և չկրնալով նաւըն ազատել , հազիւ կրցաւ Գոլոմպոսի կեանքը փրկել :

Կուաքանակարի իր նոր դաշնակցաց այս դժբախտութիւնն խմանալուն պէս՝ վազեց եկաւ և ամէն տեսակ օգնութիւն ըրաւ անոնց : Կղզւոյն բոլոր բնակիչներն ալ իրենց վեհապետին ղդացմանցն կը մասնակցէին , և տեսնելով որ օտարականք մեծ կարեւորութիւն կ'ուտան ոսկւոյ , անոնց կուտային՝ որքան որ ունէին . և իրենք ալ ոչինչ նուազ կարեւորութիւն կուտային Սպանիացւոց տուած մանր մուկեր բաներուն , մանաւանդ զանգակներուն :

(Շարունակելի)

ՆԱԽԱՊԵՏԻՆ ՇՈՒՆԸ

ԳԼՈՒԽ Գ.

(Շարունակութիւն, տես Տետր 8)

Մինչեւ այն ատեն չափազանց կը գլուխ տէր տէրը, ինչպէս որ կ'ընէ մարդը՝ երբ իր սիրելւոյն հետ առանձին է և մէկէ մը վախ չունի։ Այն ատեն ամէն ինչ պատրուակ մ'էր իրեն՝ սէրը յայտնելու համար։ Բայց հիմայ, կարծես հասկնալով թէ մէկը կար որ նախանձեղու իրաւունք

դանին, որ օրուան մնացորդ մասին համար բաւական երջանկութիւն կը շնորհէր անոր։

« Իրաւ որ, կ'ընէր ինքնիրեն, եթէ կինս չունէր սիրէր, բոլոր դործէ քաշուած նաւապետները իմ վիճակիս պիտի նախանձէին, և ես ա'լ երկինքէն բան մը չի խնդրելով՝ այս երկու էակաց մէջ պիտի ապրէի, աշխարհիս մնացորդն՝ հին նաւու մը նման բանի տեղ չի դնելով։ »

Բայց Լիզ Զէրօն չէր սիրէր. այս բանիս տարակուսիլ չէր ըլլար, և մարդն ու կենդանին այս մասին չէին սխալէր։

Վազեց եւ անմիջապէս դեղիմն ու ձերմակը լափեց . . . Երես 146

ունէր, ինքզինքն սխառ բռնէլ։ Իրաւ է թէ, երբ տիրոջն հետ առանձին դառնուելու բարեբախտութիւնն ունենար, բոլորին տեղը կը լեցնէր, և առջի ժամանակուան եռանդն ու կրակոտութիւնը կը ստանար նորէն։

Այս մանրամասնութիւնները չէին սըպըրդէր նաւապետին աչքէն, որ անոնց արժանիքը կը հասկնար. այն ատեն առանկ դորովանօք կը գլուխ տէր խեղճ կեն-

Անկողմնակալ ըլլալու համար պէտք է ըսենք որ Զէրօ իր թշնամին շահելու բան մը չէր ընէր. թէ և Տիկին Բիկոյի նոր եկած առեւտները՝ չունը ամէն տեսակ ճիւղ ըրեր էր անոր հետ հաշտուելու համար, բայց նայելով որ բանի տեղ չէին դնէր, որոշեց զայն իբր օտար մը նկատել եւ կարծես անոր ներկայութիւնն իսկ չէր նշմարէր։

Իր կենաց սոյն դժուար պահուն, Զէ-

րօ , որ քիչ մը որկրամուկ էր , — ամէն ոք իր պակասութիւններն ունի , -- Զէրօ , կ'ըսենք , փորձութեան մը տակ մըտնելու եւ չդիմանալու դժբախդութիւնն ունեցաւ : Այս յանցանքը անտանելի ձախտողութեանց աղբիւր եղաւ իրեն համար :

Տիկին Բիկօ սովոր էր ամէն առտու նախաճաշել երկու թարմ հաւկիթով , զոր Բրէշլքէօրի երկու հաւ ամէն առաւօտ կ'ածէին :

Պատահեցաւ որ օր մը ժաննըթօն , անուշադրութեամբ կամ ձախաւելութեամբ , բակէն անցած ատեն այս աննման հաւկիթներուն մէկը գետինը ձգեց : Աւելորդ է ըսել թէ գիւրաբեկ կեղեւն կտրեցաւ : Բայց հաւկիթը չի կորսուեցաւ , վասն զի Զէրօ , որ հոնտեղուանքը կը պտրտէր , վաղեց եւ անմիջապէս դեղինն ու ձերմակը լաիեց կեղեւներով մէկտեղ : Տիկին Բիկօյի խնձոյքը հարիւրին յիսուն պակսեցաւ : Ժաննըթօն յանցանքը խոտովանեցաւ . տիկինը ներեց : Բայց այս ճաշը մեր դիւցազնին բերնին համ էր տուեր : Միւս օրն ալ կ'ուզէր այսպէս հաւկիթով մը ախորժակը բանալ . վասն զի թարմ հաւկիթը աւելի կը սիրէր , քան թէ ծոյլ ստամոքսներս սիրելի գաւաթ մը ափսեցրը կամ վերմուրք : Ուստի նորէն եկաւ կեցաւ այն տեղ , ուր առջի օրը ժաննըթօն իր տիրուհւոյն հաւկիթներէն մէկը գետինը ձգէր էր : Անշուշտ կը յուսար որ մի եւ նոյն բարեբախդութիւնը պիտի պատահէր . բայց ամէն օր տօն չ'է : Ժաննըթօն այն առաւօտ հաւկիթը գետինը չի ձգեց , եւ Զէրօ պարապը ելաւ , Զի համարձակեցաւ ուղղել , ապահով ըլլալով որ ժաննըթօն քթին , մօրուքին պիտի խնդայ :

Բայց որովհետեւ ամէն բան խորունկ կը դիտէր , ինչպէս որ պէտք է ընեն աշխարհի մէջ յառաջ երթալ ուղող բոլոր

շուները , ուշադրութեամբ դիտեց սպասուհւոյն երթալ գալերը , եւ նշմարեց որ ամէն անգամ որ հաւկիթները տուն կը բերէր , մառանէ մը դուռս կ'ելլէր , ուր հաւերն տակառներու վրայ դրուած ու խոտով լի կողովներու մէջ կ'ածէին : Մեր աւագակը նայելով որ գինքը դիտող չ'կայ , սպասուհիէն ետքը հոն մտաւ կամաց մը . բայց ո՛ւշ էր . առնողը առեր էր . բոյները տաք , բայց սպարապ էին :

Անշուշտ Զէրօ շատ տխրեցաւ , բայց ամենեւին չի յուսահատեցաւ : Թէ եւ փիլիսոփայութիւն սովորած չ'էր , բայց լաւ կը տրամաբանէր եւ տեսածներէն ճիշդ հետեւութիւններ կը հանէր : Ինքնիրենն ըսաւ որ , քանի որ ինքը կողովներուն մէջ հաւկիթ չի գտներ՝ երբ ժաննըթօն իրմէ առաջ մառանն կ'երթայ , ըսել է թէ ժաննըթօն չի պիտի գտնէր՝ եթէ ինքն անկէ առաջ երթալու ըլլար :

Նրբաւ շուն մը տրամաբանութեան մէջ այսքան ոյժով է , կրնայ ըսուիլ որ ոճիր մը գործելու զառիվայրին վրայ է , եւ ամենափոքր բաղխում մը կրնայ զայն հոն մղել :

Զէրօ , թէ եւ շատ ատեն նաւարկած էր , սակայն արեւէն ժամ չէր կրնար հասկընալ , եւ ծովային ժամագործէն ժամանակաշափ մը չկարենալով գնել՝ պարզ ժամացոյցները բանի տեղ չ'էր դնէր : Սակայն բոլորովին իրեն սեպհական միջոցներ ունէր ժամանակը հասկնալու . ուստի յաջորդ օրը ժաննըթօնէն հինգ վայրկեան առաջ մառանը դնաց , եւ յուսացածին պէս այն կակուղ բոյներուն վրայ տեսաւ որ հաւերն իրենց տիրուհւոյն նախաճաշը պատրաստեր են :

Ըսել է Զէրօ իր նպատակին հասեր էր , բայց այս վայրկեանիս պատահեցաւ իրեն , ինչ որ կ'ըսեն թէ կը պատահի առաջին անգամ ոճիր մը գործողներուն : Ընելիք

գեղութիւնն առաջուց սկսաւ խայթել իր խիղճը, որ Կեսարու խղճին պէս կը գոչէր իրեն .

« Եթէ քայլ մ'առնես՝ ոճիր է : »

Անմիջապէս իր մտքին առջեւ եկաւ պատիժը՝ սոսկալի խարաղանի մը կէը պարանքով, և սարսուաց : Չ'եմ գիտեր զրոյն ինչ աղմուկ մը գալով՝ իրեն երկրորդ խրատ մը եղաւ, զոր չի կրցաւ բանի տեղ չի գնել : Մինչեւ մառանին դուռը ետ դարձաւ, և անկէ սկսաւ չորս կողմը նայիլ : Ափսո՛ս, իր նայուածքը պատուաւոր, անկեղծ, ուղիղ և խիղճը հանդարտ շան մը նայուածքը չէր . ընդհակառակն իր երկշոտ աչքերուն մէջ չ'եմ գիտեր ինչ անհանգստութիւն կար : Ստոյգ էր որ իր հաղուագիւտ խելքը մէկ մը չարի պառկածին պէս, շուտով վարպետ սրիկայ մը պիտի ըլլար : Ձէրոյի պէս չուն մը, անգամ մը ոտքը ոճրոյն մէջ նետելէն վերջը, մինչեւ ծայրը պիտի երթար անշուշտ :

(Շարունակելի)

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ

ՆՈՐ ԳԱԼԵՏՈՆԻԱ

(Շարունակութիւն, տես տետր 8)

Մեր ընտանի կենդանեաց շատերն դիւրաւ սերած են հոն : Կղզին ունի ընդարձակ մարգագետիններ, ուր այսօր կ'արածին հոտերով կովեր ու ոչխարներ : Երոպացուց հոն հաստատուելէն ի վեր շաքարեղեգին մշակութիւնը օրէ օր կ'ընդհանրանայ . ինչպէս նաև սուրճը, որ առաջ այս կղզին չ'կար, շատ շահաբեր է :

Նոր Գալետոնիայ, իր ընդի ժողովրդեան տեսակէտովն, միջին կէտ մը կը ձեւացնէ Մէլանէզիոյ և Բոլինէզիոյ՝ այսինքն սեւ ու դեղին ժողովրդաց մէջ : Սեւ Կանաքներն ամենէն շատոր են : Իրենց

բրդոտ մազերովն, տափակ քթովն, մութ դոյնով և բնաւ մօրուք չ'ունենալով կը զանազանին Բոլինէզիներէն : Դեղիններուն գծերն աւելի նուրբ են, մազերնին պարզապէս դանդուր և մօրուքնին երբեմն առատ : Ամէնքն ալ իրենց մազերուն շատ խնամք կը տանին, և շարունակ կը շոկեն զանոնք փոքրիկ գաւազաններով զոր սանտրի տեղ կը գործածեն

Նոր Գալետոնիայի վայրենի կիւն մը

և շատ անգամ փուստի (մերձան) փոշով կը փոշոտեն և Քօքօի իւղով կը կալուցնեն : Այսպէս մազերնին ներկելու սովորութիւնը ընդհանուր է, որով կարմիր խարտեաչ և կամ սպիտակ դոյն մը կ'առնեն : Գալետոնիոյ սե Կանաքները՝ բարոյականի մասին՝ Ովիանիոյ ամենէն անընտել ժողովրդաց կարգն են . թէ եւ խեղացի են, բայց ծոյլ, խաբեբայ անգուլթ և չափէն աւելի հպարտ են : Այս ժողովրդեան անդթութիւնը կ'աղացուց

ուի իրենց մարդակերութեամբ : Կերած թնամիներնուն դուրսը իբր յաղթական նշան խրճիթներուն վրայ կը դնեն , և ընկղմեալ նաև մը խեղճ նաւարեկեալներն երբ այս կղզին ապաստանին՝ առանց խղճալու կը մտնեն կ'ուտեն :

Շատ ճանապարհորդք այս կղզեցիներուն պակասութիւն ու վայրենութիւններն կը խոստովանին , բայց անոնց մէկ քանի յատկութիւնները կը գովեն և գլխաւորաբար խելքերնին : Կը հիանան անոնց գիւղերուն գեղեցիկ դիրքին , պարտէզներուն , մշակութեանը , ժողովրդային խընդիրները քննող ժողովոյն անգամոց խոհունակութեանը : Մարդակերութիւնը ջնջուած է իրենց ցեղերուն շատերէն , յորս քրիստոնէական կրօնքը մեծ յառաջադիմութիւն ըրած է : Ասոնցմէ 15,000 հոգի քրիստոնէայ եղած են :

(Շարունակելի)

ԼՈՒԹՈՒՄՆ ՀԱՆԵԼՈՒԿԻ

Բուրաստանի Յրդ Տեարի թիւ 6 հանդուրդ գծադրեալ պատկերով : հանդերձ լուծեցին 1. Տիգրանուհի Թ. Եսայեան . — Վարդուհի , Վարդան և Տրդատ Յ. Եսայեան : — 2. Ս. Պ. Սերովբեան , Ռօպէրթեան վարժարան : — 3. Ս. Հ. Կիւմէեան , աշակ . Պէրպէրեան վարժ . — 4 Լ.

Մկրեան , ճրուիչ Փունջ լրագրոյ : 5. Բուրդադ Ս. Ճամճեան :

ԹՐԱՆՍԻԼՎԱՆԻՈՅ ՀԱՅՈՅ ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ

7. — Հաց մի ունիմ ախարիս չափ , Գաթի , ի՞նչ կայ հացէս մեծկակ .

8. — Ի՞նչ կրնայ տեսնել կոյր մը :

9. — Գուռ մի կայ կարի փոքրիկ Որ իր մէջ կրնայ առնուլ Մեր քաղաքըն ամենիկ :

Երեք հանելուկներն ամբողջ լուծողաց անուններն միայն պիտի հրատարակեմք :

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

Կը հրատարակուի տետր առ տետր տասն և հինգ օրը մի անգամ 16 երեսէ քաղկացեալ :

24 տետրին գինն է 2 արծ. Մէճիա .

Ռուսաստանի համար 4 Բուպլի .

12 տետրին գինն է 25 դուրուչ .

Աղքատ տղայք՝ 24 տետրին պիտի մը ճարեն մէկ արծաթ Մէճիա , եթէ իրենց դպրոցին Հոգաբարձութենէն և կամ դըւխտոր Դասատուէն վկայական մը բերեն :

Բաժանորդագրութեան տեղերն են՝ Սովթան-Համամ թիւ 14 . և Կամուրջի գլուխ՝ Սուճի Պողոս աղայի խանութը :

Աղբիւնուպոլիս — Սրժ . Տ. Ղեւոնդ քահանայ Փափաղեան :

Երիզա — Արժ . Տէր Եղեկիէլ քահանայ Երէցեան :

Զմիւռնիա — Աղնիւ Պարոն Հրանտ Մ. Մամուրեան :

Կարին — Մեծ . Առաքել Էֆէնտի Աւետիսեան :

Նիկովիդիա — Մեծ . Յակոբ Էֆէնտի Տ. Աղաբեան :

Ռոստոպոլ — Մեծ . Մ. Էֆ. Կիւրճեան :

Տրապիզոն — Մեծ . Յարութիւն Էֆ . Յ. Շահրիկեան :

Տիմեոքա — Մեծ . Թադուր Էֆէնտի Թադուրեան :

معارف نظارت جليله سلك رخصتيله طبع اولمشدر

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՔ — Ե. Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԵՒ Ս. ՏԵՕԿԼԵԹԵԱՆ

Ի Տպարանի Զարդարեան . — Պոլիս , Սուրբաք — Համամ Թիւ 14